

Nr 12.

Ankom till riksdagens kansli den 3 april 1916 kl. 3 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning av dels herr Åkermans m. fl. inom andra kammaren väckta motion nr 194 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av mera likartade inkvarteringsförhållanden för arméns gifta underofficerare, dels ock herr Lindqvists m. fl. inom samma kammare väckta motion nr 209 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av inkvartering in natura åt vid Stockholms truppförband tjänstgörande underofficerare.

I en inom andra kammaren av herr Åkerman m. fl. väckt motion nr 194 hemställes, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt taga under omprövning, vilka åtgärder som böra vidtagas för att åstadkomma mera likartade inkvarteringsförhållanden för arméns gifta underofficerare än nu är fallet».

*Motionen
194.*

I en likaledes inom andra kammaren af herr Lindqvist i Stockholm m. fl. väckt motion nr 209 hemställes, »att riksdagen må besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga åtgärder i syfte att snarast möjligt bereda vid Stockholms truppförband tjänstgörande truppunderofficerare inkvartering in natura».

*Motionen
209.*

Med avseende på vad motionärerna anført till stöd för sina yrkanden tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 12 saml. 1 avd. 10 häft. (Nr 12.)

Ifrågavarande motioner hänvisades till andra kammarens andra tillfälliga utskott, som, efter att från kungl. arméförvaltningen hava emottagit ett jämlikt § 46 riksdagordningen infordrat yttrande i ämnet, över nämnda motioner avgav följande utlåtande:

Andra kam-
marens andra
tillfälliga ut-
skott.

»Frågan om lämpligaste sättet för ordnande av de vid armén anställda underofficerarnas inkvartering har sedan gammalt utgjort föremål för statsmakternas intresse och omsorg utan att dock ännu ha nått en tillfredsställande lösning. Genom nåd. brev den 28 september 1883 föreskrefs, att det om möjligt skulle anordnas inkvartering in natura för samtliga underofficerare, varjämte tabell fastställdes över byggnader och utrymme vid kasernetablissemanten att, såvitt omständigheterna tillstodde, tjäna till grund vid utarbetande av förslag till kasernbyggnader för ständig inkvartering. I fall, där underofficerare icke kunde beredas inkvartering in natura, har emellertid utgått kontant inkvarteringsbidrag, varigenom tvenne avlöningsformer kommit att stå vid varandras sida: inkvartering in natura och inkvarteringsbidrag. Enligt nåd. brev den 19 juni 1908 är till inkvarteringsersättning berättigad personal i olika grader skyldig att av kronan, mot avstående av inkvarteringsbidrag, mottaga inkvartering in natura, där tillgång till sådan i eller invid kasernetablissemang är beredd.

Uppenbart är, att särskilt för de gifta underofficerarne måste ett tillfredsställande ordnande av inkvarteringsfrågan vara av största betydelse. Efter antagandet av 1901 års härordning framställdes i detta avseende, speciellt vad beträffar rumsantalet i de för underofficerare avsedda bostäderna, från flere håll önskemål om förbättringar. Vid uppförandet av de nya kasernetablissemang, som blevo en följd av nämnda härordning, vunno även dessa önskemål beaktande. I enlighet med redan tillämpad byggnadsplan uttalade sig 1908 års riksdag vid beviljandet av anslag till uppförande av nya kaserner för, att fanjunkare skulle erhålla 3 rum och kök samt sergeanter av första graden 2 rum och kök, och har Kungl. Maj:ts sedermera genom nåd. brev den 17 juni 1908 fastställt nämnda anordning att för framtiden gälla vid nya kasernetablissemangs uppförande.

Då emellertid det sätt, varpå inkvarteringen var ordnad, alltjämt befanns otillfredsställande, igångsattes på Kungl. Maj:ts bemyndigande omfattande utredningar för frågans planmässiga ordnande. De förslag, som av särskilt tillkallade sakkunniga avgåvos dels den 23 oktober 1909,

dels den 27 april 1910, ha dock tills vidare skjutits åsido utan att föranleda någon åtgärd. Orsaken därtill torde vara, att, såsom i statsverkspropositionen vid 1911 års riksdag framhålles, ytterligare utredningar i vissa punkter anses vara af nöden.

I likhet med vad i motion nr 194 påpekats tror utskottet, att tidpunkten nu är inne att återupptaga här förevarande fråga och bringa den till lösning. De hittills existerande inkvarteringsförhållandena för gifta underofficerare synas utskottet särskilt i tvenne avseenden vara förenade med påtagliga olägenheter. Dels äro de bostadslägenheter, som erbjudas underofficerare av samma grad olika beskaffade vid olika regementen, ja stundom vid samma regemente olikartade. En följd härav är, att de kontanta hyresbelopp, vilka alltid utgå lika i ersättning för inkvartering in natura, i själva verket utfalla ojämnt. Samma belopp kan sålunda i ena fallet ersätta 2 rum och kök, i andra fallet 3 rum och kök. Dels torde nämnda kontanta ersättningsbelopp flerstädes vara alldeles för lågt beräknade, varav följderna blir, att de underofficerare vid ett regemente, som åtnjuta inkvartering in natura, ekonomiskt äro vida bättre ställda än de av deras kamrater, som sakna denna förmån. Såsom i motion nr 209 framhålles, torde i all synnerhet i Stockholm med där rådande höga hyror de åt underofficerarne anslagna kontanta hyresbeloppen vara alldeles otillräckliga, vilket sakförhållande även bestyrkes därav, att de vid ett Stockholmsregemente anställda underofficerare, som icke åtnjuta inkvartering in natura, upprepade gånger hos Kungl. Maj:t anhållit om förbättring i för dem gällande avlöningsform.

Det synes utskottet tydligt, att till förbättrande av ovanberörda i de här förevarande tvenne motionerna påpekade missförhållanden effektiva åtgärder från statsmakternas sida äro av behovet påkallade. Av den i det föregående lämnade historiken framgår, att alltsedan 1908 i huvudsak principiell enighet varit rådande i fråga om gifta underofficerares bostadsförhållanden. Att likväl bristande planmässighet i detta avseende gjort sig gällande, beror dels på de befintliga olika typerna av kaserner, dels och måhända förnämligast därpå, att de hittills gjorda utredningarna givit svävande resultat. En förnyad utredning är under sådana förhållanden, såsom även av kungl. arméförvaltningen framhålles, synnerligen önskvärd, och är det enligt utskottets tanke att förvänta, att förevarande spørsmål därigenom skall erhålla en slutgiltig lösning.

Med anledning av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t

täcktes snarast möjligt taga under omprövning vilka åtgärder som böra vidtagas för att åstadkomma mera likartade inkvarteringsförhållanden för arméns gifta underofficerare än nu är fallet, och att därvid jämväl måtte beaktas, om åtgärder kunde vidtagas i syfte att snarast möjligt bereda vid Stockholms truppförband tjänstgörande truppunderofficerare inkvartering in natura.»

Till utlåtandet hade såsom bilaga fogats det av arméförvaltningen avgivna utlåtandet, vilket var av följande lydelse:

Underdånigt utlåtande.

Frågan om ordnandet av inkvarteringsförhållandena för arméns gifta underofficerare har varit föremål för utredning genom särskilda av Eders Kungl. Maj:t tillkallade sakkunniga.

Dessa sakkunniga avgåvo 1909 underdånigt förslag i ärendet, och hava arméförvaltningens fortifikations- och civila departement angående detta förslag avgivit underdånigt utlåtande den 19 februari 1910.

I vad departementen då yttrade beträffande de av de sakkunniga föreslagna allmänna principerna för underofficerares rätt till inkvartering in natura torde någon ändring icke nu behöva göras; däremot äro de sakkunnigas förslag och kostnadsberäkningar beträffande härav föranledda ändrings- och nybyggnadsarbetena icke längre tillämpliga.

Därest nya förslag för dessa arbeten skola uppgöras, bör först bestämmas för huru stor del av antalet sergeanter och vederlikar som familjelägenhet skall beräknas, ävensom huruvida inkvartering in natura skall beredas även musikunderofficerare och samtliga underofficersvederlikar.

En utredning i dessa frågor torde, som i överste Åkermans m. fl. motion framhålles, böra göras i samband med frågan om kulspruteformationernas och studentkompaniernas inkvartering.

Arbetena med en dylik utredning äro emellertid synnerligen omfattande och torde kräva en tid av minst 6 månader.

Beträffande slutligen herr Lindqvists m. fl. motion synas — i vad den avser förhållandena vid A. 1, A. 9, Ing. 1 och Ing. 3 — några nybyggnads- eller ändringsarbeten icke kunna tillstyrkas, då det torde kunna förutsättas, att ej blott de två sistnämnda utan även de två förstnämnda under de närmaste åren skola flyttas till nya etablissemang.

Genom införande av en tillfällig höjning av inkvarteringsbidragen för de underofficerare vid nämnda regementen, som på grund av bristande utrymme icke erhålla bostad in natura, skulle visserligen en utjämning kunna tänkas åvägabragt. Då emellertid dylik förhöjning torde vara lika behövlig för all den personal vid truppförbanden i Stockholm, som icke åtnjuter bostad, samt frågan om sådan förhöjning icke torde böra lösas annat än i samband med en allmän lönereglery för arméns personal, anse departementen sig icke kunna förorda någon åtgärd, varigenom särskild ersättning skulle beredas underofficerarna vid nämnda

fyra truppförband framför den övriga personalen, som har sin förläggningssort i Stockholm.

Stockholm den 26 februari 1916.

Underdånigst

F. Bergenholtz.

A. Odelstierna.

M. Morton.

Föredragande.

Carl Edv. Sterky.

Axel Göransson.

Andra kammaren biföll sitt utskotts hemställan. Detta andra kammarens beslut har delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till förberedande behandling av sitt första tillfälliga utskott.

Utskottet anser sig kunna ansluta sig till det uttalande, som innefattas i andra kammarens utskotts betänkande.

Utskottet.

Det kontanta inkvarteringsbidrag, som utgår till underofficerare, vilka ej kunna beredas inkvartering in natura, utgår, inberäknat servisbidrag, för fanjunkare i Stockholm och Göteborg med 300 kronor och å annan ort med 240 kronor samt för sergeanter i Stockholm och Göteborg med 240 kronor och å annan ort med 180 kronor, detta oberoende av beskaffenheten av de lägenheter i kasernen, som av vissa underofficerare bebos.

Att denna ersättning är för låg för att bereda möjlighet särskilt för en gift underofficer att förskaffa sig en lämplig bostad är uppenbart. Men härtill kommer, att nu gällande två avlöningsformer, inkvartering in natura och inkvarteringsersättning, äro otillfredsställande på den grund, att bestämmelserna verka schablonmässigt och ofta leda till ojämnhet.

Inkvartering in natura skall alltid tagas, när staten sådan erbjuder, men de erbjudna bostäderna växla i utrymme och beskaffenhet för övrigt. Lämnas hyresersättning, kan denna alltså i ett fall utgöra vederlag för ett eller två rum med kök, i ett annat fall för 3 rum med kök, och den, som nödgas mottaga hyresbidrag, kommer stundom på grund av detta bidrags otillräcklighet i en ogynnsam ställning i jämförelse med den, åt vilken bostad upplåtes. Huruvida den ena eller andra avlöningsformen kommer till användning beror på omständigheter, som ligga utanför den enskildes bestämmanderätt.

Att de påpekade missförhållandena i syfte att i förevarande avseende i möjligaste mån åvägabringa likställighet snarast avhjälpas, torde, särskilt med hänsyn till underofficerarnes knappa avlöningsvillkor, få anses högelingen önskvärt.

På grund av det anförda och under hänvisning i övrigt till andra kammarens i ämnet avgivna utlåtande får utskottet hemställa,

att första kammaren, med biträdande av andra kammarens i ärendet fattade beslut, måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt taga under omprövning, vilka åtgärder som böra vidtagas för att åstadkomma mera likartade inkvarteringsförhållanden för arméns gifta underofficerare än nu är fallet, och att därvid jämväl måtte beaktas, om åtgärder kunde vidtagas i syfte att snarast möjligt bereda vid Stockholms truppförband tjänstgörande truppunderofficerare inkvartering in natura.

Stockholm den 3 april 1916.

På utskottets vägnar:

HUGO HAMMARSKJÖLD.

Närvarande vid förevarande ärendes slutbehandling: herrar *Hammarskjöld, Hallberg, Sandler, Oscar Olsson, Forssman, Åkesson och Holm.*